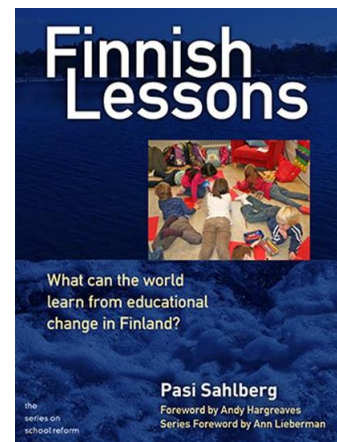

Paradoxen en keuzes in het Finse onderwijsmodel

Al jaren blijkt uit internationaal onderzoek (PISA-onderzoeken) dat Finland een onderwijssysteem heeft ontwikkeld dat in de top drie staat wat betreft de opbrengsten ervan. 'Hoe doen ze dat?', is de vraag van menig beleidsambtenaar onderwijs, schoolleider en onderwijskundige in Nederland.

Van de Finse onderwijsspecialist Pasi Sahlberg is de Nederlandse vertaling van zijn boek 'Finnish Lessons' uitgegeven. Hij doet een aantal *paradoxe* uitspraken en bespreekt de fundamentele *keuzes* die in Finland gemaakt zijn m.b.t. het onderwijs.

Paradoxen

De belangrijkste paradox in het Finse onderwijssysteem is te vatten in drie woorden: 'Less is more'. Doe minder en bereik meer.

Voorbeelden:

- In Finland heeft een 15-jarige over zijn gehele schoolloopbaan 2000 uur minder directe onderwijstijd genoten dan in Nederland, met veel betere resultaten. Er wordt in die kortere tijd meer geleerd.
- Speel meer, dan leer je meer. Kinderen gaan op 7-jarige leeftijd voor het eerst naar school. Tot die tijd zitten kinderen op voorschoolse voorzieningen. Jonge kinderen mogen spelen. Er wordt weinig huiswerk opgegeven.
- De onderwijsuitgaven zijn per hoofd van de bevolking lager dan in Nederland. Toch is het rendement ervan aanmerkelijk groter.
- In Finland kent men geen centrale door de overheid ingestelde inspectie. Toch zijn de resultaten van de leerlingen beter.
- Er wordt minder getoetst. Er is ook geen centrale toetsing, zoals bij ons de Cito-toetsing. Desondanks zijn de leerresultaten beter.
- In Finland is men er niet op uit om het beste onderwijssysteem ter wereld te creëren. Wat men wel wil is de beste onderwijsmogelijkheid voor leerlingen bieden. 'We want to have a schoolsystem where everybody has an opportunity to succeed'. Vanuit die gedachte is echter wel een heel sterk onderwijssysteem ontstaan.
- De afstand tussen goede en minder goede presteerders is klein. Er worden maar weinig leerlingen naar speciaal onderwijs verwezen (wel krijgen veel leerlingen indien nodig een periode extra speciale hulp aangeboden). Zittenblijven komt nauwelijks voor. Leerlingen blijven bij elkaar in de klas.

Keuzes

Sahlberg houdt enkele fundamentele keuzemogelijkheden voor die voor een onderwijssysteem gemaakt kunnen worden. Hier tekent zich het verschil af tussen Finland en de VS en veel Europese landen.

- *Competition or collaboration?*
Is het onderwijssysteem gebaseerd (en ligt dus de focus van leraren, schoolleiders en overheid bij de benadering van leerlingen) op competitie of op samenwerking? Gaat het erom welke leerling of welke school het beste is? Of hoe leerlingen of scholen kunnen samenwerken om voor ieder de beste onderwijskansen te creëren? In Nederland wordt vaak gekozen voor competitie, denk aan 'Excellente Scholen'. In Finland staat samenwerking voorop. Zo is een kenmerk van het beroep van leerkracht en leraar in Finland, dat zij, samen met collega's of andere scholen, praktijkonderzoek doen om de effectiviteit van het onderwijs steeds verder te verbeteren.
- *Test-based accountability or trustbased responsibility?*
Ligt de nadruk op verantwoording door middel van testuitslagen of ben je als leraar en als school bereid om verantwoordelijkheid aan je leerlingen te geven, gebaseerd op vertrouwen? Ten diepste gaat het hier over de keuze tussen bewijslast & controle of vertrouwen & autonomie. In het Finse systeem staan begrippen als moed, vertrouwen en eigenaarschap bovenaan, op alle niveaus: overheid, schoolleiders, leraren en leerlingen.
- *Standardization or customization?*
Gaat het in het onderwijs om objectieve criteria, om gestandaardiseerde tests en om landelijke normen? Of om maatwerk: iedere leerling datgene bieden dat hij nodig heeft om tot zijn eigen succes te komen? Finland heeft voor dit laatste gekozen. Curricula worden op school ontwikkeld, niet landelijk. Ook het afnemen van testen is een zaak van de school. Liever een presentatie in de klas waaruit het geleerde blijkt dan een MC-toets. In Nederland is onder invloed van overheidsbeleid een enorme toetsbatterij ontwikkeld die al op kleuterleeftijd begint.
- *Choice or equity?*
In Finland is de fundamentele keuze gemaakt om de nadruk te leggen op de gelijkwaardigheid en gelijke kansen op goed onderwijs voor iedere leerling. Er is minder keuzevrijheid voor ouders om hun kind naar een bepaalde school te sturen; hierdoor is het niet mogelijk dat er excellente scholen tegenover achterstandsscholen ontstaan. Iedere school heeft de verantwoordelijkheid het beste uit leerlingen te halen.
- *Human Capital (individualism) or Social Capital (collaboration) ?*
Staat het vermogen en de competenties van het individu centraal of gaat het om wat mensen samen tot stand brengen? Een kenmerk van de Human Capital benadering is toenemende individualisering. Het gaat om wat het

individueel presteert. Bij Social Capital staan de relaties tussen mensen centraal, de opbrengsten komen voort uit wat men gezamenlijk presteert. Finland heeft voor haar onderwijssysteem voor het laatste gekozen.

Een persoonlijke vraag aan Pasi Sahlberg: 'Dus als ik het goed begrijp is ons systeem ten diepste gebaseerd op angst en controle en dat van jullie op lef en vertrouwen?' Zijn antwoord: 'Ja, dat klopt'. Dit speelt op alle niveaus, van het ministerie tot in de klas.

Adviezen aan Nederland

Sahlberg deed een belangrijke oproep aan het Nederlandse onderwijs: Kill the GERM. Germ is een Engels woord dat kiem of virus betekent. Hij zegt dus: 'Dood het virus dat het onderwijs verlamt en verstikt'. Het virus dat hij bedoelt is een Global Education Reform Movement, afkorting GERM, een wereldwijde beweging die gekenmerkt wordt door vijf karakteristieken:

1. Standaardisering van onderwijs en bijbehorende testbatterijen.
2. Focus op kernthema's (zoals taal en rekenen).
3. De zoektocht naar risicoloze manieren om leerdoelen te behalen.
4. Het gebruik van zakelijke managementmodellen.
5. Een beleid om verantwoording af te leggen op basis van testuitslagen.

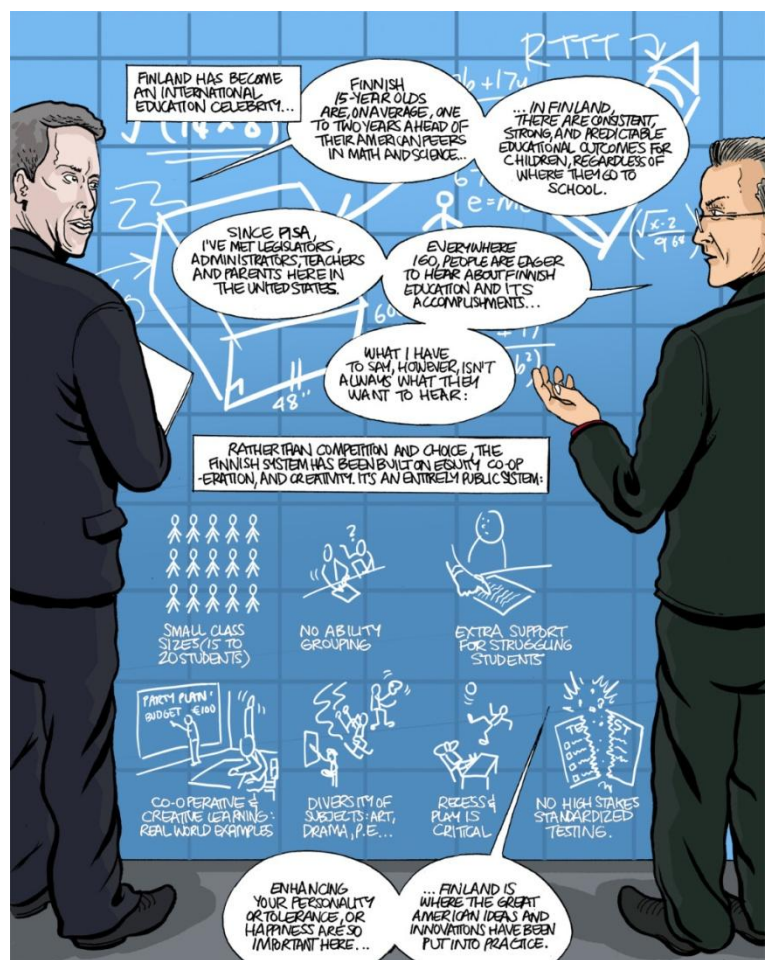
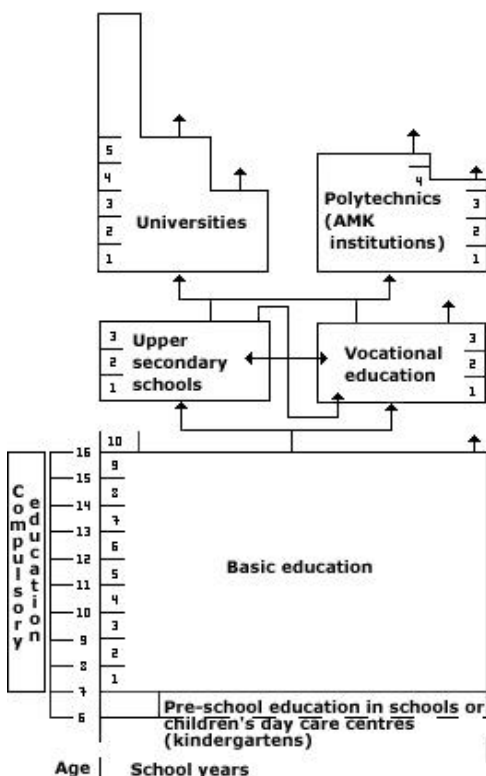
Zijn boodschap is helder: Stop met deze verderfelijke praktijken! Ze doden elke creativiteit, roepen angst op en een afrekencultuur. Leerlingen worden in een keurslijf geperst waaraan ze of wel, of niet voldoen. Leerlingen die slagen en ontsnappen, leerkrachten, schooldirecteuren. Boycotstrategieën. Denk aan het te koop aanbieden van Citotoetsen op Marktplaats.

In plaats daarvan: **Vertrouw** erop dat de scholen en de leerkrachten in staat zijn hun leerlingen datgene bij te brengen wat ze nodig hebben in onze samenleving. Dat ze in staat zijn via eigen onderzoek rendementen te verbeteren. Dat ze hun leerlingen inspireren het beste uit zichzelf te halen. Laat docenten bij elkaar in de klas kijken en elkaar feedback geven, om zo samen te ontwikkelen.

Sahlberg liet ook een **waarschuwend geluid** horen. 'Denk niet dat door het invoeren van één of enkele veranderingen het onderwijs beter wordt'. Wat nodig is, is een compleet samenhangende verandering van visie en van houding van iedere betrokkene, op alle niveaus. Finland heeft er vele jaren over gedaan om te komen waar ze nu staan: een van de landen met het meest effectieve onderwijssysteem ter wereld.

Bron:

Van Twaalf tot achttien, jaargang 23 april 2013
Henk Galenkamp

Finse onderwijssysteem: Autonomie docent is succesfactor

7 leerpunten vanuit Fins onderwijssysteem voor het Nederlands onderwijs

Focussen op talentontwikkeling.

In Finland geldt een leerplicht voor kinderen van 7 t/m 16 jaar. Voor kinderen die jonger zijn, zijn er vormen van kinderopvang maar die zijn vooral gericht op spelen en niet op cognitieve ontwikkeling. Het idee daarachter is dat het voor een harmonische ontwikkeling van een kind belangrijk is dat er niet te jong een beroep op het intellect moet worden gedaan. Er wordt veel tijd besteed aan basisvakken als taal en rekenen, maar dat gaat niet ten koste van vakken als handvaardigheid, kunst, muziek en sport. Leerlingen werken vaak in groepjes en de leraar stemt de opdrachten af op de individuele mogelijkheden van de kinderen.

Imago van leraren verbeteren.

Het leraarschap staat in Finland in hoog aanzien. Wie als docent wil worden aangesteld moet een universitaire opleiding hebben voltooid. In de hogere klassen is naast een algemene pedagogische master-degree ook een vakinhoudelijke master-degree is noodzakelijk.

Niet testen.

Tot en met hun 15e levensjaar doen leerlingen geen gestandaardiseerde toetsen en examens. Leerlingen kunnen daardoor leren in een angst vrije omgeving waarin creativiteit en eigen initiatief worden aangemoedigd. Docenten ontwikkelen hun opdrachten zelf voor de leerlingen. Ze geven geen cijfers maar beschrijvende feedback. Ze vinden het niet reëel om alle kinderen dezelfde testen te laten doen omdat zij allemaal verschillende kwaliteiten hebben.

Lesgeven beperken.

Finse docenten geven per dag maar 3 of 4 lessen van 45 minuten. Het idee daarachter is dat docenten tijd en energie hebben om op eigen initiatief op een creatieve wijze lessen te ontwikkelen die inhoudelijk een hoog niveau kennen en goed aansluiten op het leren van de leerlingen. Het paradoxale is dat "minder" hier blijktbaar "meer" is omdat de prestaties hoger liggen.

Autonomie docenten bevorderen.

De docenten zijn allemaal hoog opgeleid en krijgen een grote vrijheid om hun onderwijs vorm te geven. Doordat ze de tijd hebben om zelf scheppend werkzaam te zijn, zijn de meesten gelukkig en enthousiast. Uiteraard komt dat ten goede aan de keerprestaties van de leerlingen.

Niet differentiëren t/ m 16 jaar.

Leerlingen blijven van hun 7 t/m hun 16 bij elkaar in de klas. Ze hoeven dus niet op hun 11 of 12 jarige leeftijd al te kiezen voor een school voor voortgezet onderwijs. Dat is mogelijk omdat de docent de opdrachten afstemt op de individuele leerlingen die meestal in kleine groepjes werken. Als een leerling op 16-jarige het verplichte onderwijs heeft doorlopen kan hij/zij kiezen tussen vwo of hbo.

Docenten ontwikkelingsmogelijkheden bieden.

Docenten worden op de scholen goed begeleid en er zijn vele mogelijkheden om zich via na-en bijscholingscursussen verder te ontwikkelen. Docenten kunnen zo werken aan hun meesterschap*.

* Meesterschap is een mentaliteit. Een voorwaarde voor het bereiken van meesterschap is dat je je capaciteit niet als beperkt beschouwt, maar als oneindig verbeterbaar.

Meesterschap is een lijdensweg. Meesterschap komt een mens niet aanwaaien. Het vergt inspanning, doorzettingsvermogen, passie en doelbewuste oefening. Meesterschap is asymptoot. Het is onmogelijk om volledig meesterschap te bereiken. Het kan altijd beter. Dat maakt het zowel frustrerend als aanlokkelijk.

Albert Einstein:

Alleen iemand die zich met al zijn krachten en met hart en ziel aan iets wijdt, kan een ware meester zijn. Daarom vraagt meesterschap alles van een mens.

Bron: <http://www.arendlandman.nl/>